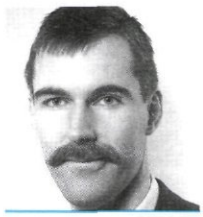
THEMA WATERFABRIEK EMMEN

Waterketen in de Waterfabriek

IR. A. DIEPEVEEN, WATERLEIDINGMAATSCHAPPIJ DRENTHE
ING. H. LEGTENBERG, WATERSCHAP VELT & VECHT

Samenwerking in de waterketen is geen nieuw onderwerp; diverse rapporten over de kansen van een dergelijke samenwerking zijn inmiddels verschenen, vele intenties zijn uitgesproken en de afgelopen jaren zijn ook enkele samenwerkingsverbanden gerealiseerd. In Drenthe en omstreken wordt al jaar en dag over het onderwerp gesproken; de eerste plannen voor een noordelijk waterbedrijf dateren van 1997. Samenwerking in de waterketen is voor WMD en Waterschap Velt en Vecht een belangrijk uitgangspunt voor beleid. Achterliggende gedachte daarvoor is dat door samenwerking met de andere partijen in de waterketen naast schaalvoordelen ook maatschappelijke voordelen zijn te realiseren. Daarbij kan worden gedacht aan integrale oplossingen voor infrastructurele werken, centrale klantenorganisatie en synergie in voorbereiding, realisatie en beheer, waarbij wordt gestreefd naar het hoogst maatschappelijke rendement.

Vanaf 1 januari 2000 zorgen in Drenthe vier 'all in-waterschappen' voor de verwerking van het afvalwater en beheren het watersysteem. Voor die tijd bestond het Zuiveringsschap Drenthe, dat als uitvoerende organisatie alleen voor de verwerking van het afvalwater zorgde. In die periode werd al gekeken naar samenwerking, ook met gemeenten, voor zowel de huishoudelijke als de industriële klant. Dit heeft toen niet tot resultaten geleid; in tegendeel partijen dreven zelfs door vermeende tegenstellingen uit elkaar. Ook een intentieverklaring in 1999 tot samenwerking tussen de waterleidingmaatschappijen van Drenthe en Overijssel en de twee inliggende waterschappen Reest & Wieden en Velt & Vecht bleef bij intenties, omdat Waterleiding Maatschappij Overijssel toenadering zocht tot Waterbedrijf Gelderland. In die periode zijn Waterleidingmaatschappij Drenthe en Waterschap Velt & Vecht wel nader tot elkaar gekomen. De koerswijziging bij WMO leidde tot herbezinning bij Waterschap Velt & Vecht. Het uiteindelijke resultaat is dat WMD en Velt & Vecht anno 2002 samen aan het werk gaan in de Waterfabriek voor het Noorder Dierenpark.

De praktijk

Terugkijkend op de voorgaande jaren vallen verschillende drempels op op weg naar de samenwerking. Op bestuurlijk vlak werd bijvoorbeeld geprobeerd meteen afspraken te maken waardoor een situatie ontstond die iets weg had van het afsluiten van een samenlevingscontract direct bij de eerste ontmoeting. Ook het verschil in organisatie (de waterleidingbedrijven met een bedrijfsmatige organisatie en de waterschappen met een bestuurlijke organisatie) leidt ertoe dat de fasen in het proces en de snelheid van het proces in de eigen organisaties soms zodanig afwijken dat de raderen niet samen kunnen draaien. Een gezamenlijk proefproject tussen WMD en Waterschap Velt & Vecht zorgde ervoor dat beide partijen deze drempels konden nemen. Het proefproject begon begin 2001. De mogelijkheden van membraanfiltratie van het effluent van een rioolwaterzuivering zou onderzocht worden (zie H_2O nr. 12 van 14 juni jl.). Met de toepassing van membraanfiltratie op oppervlaktewater heeft WMD de afgelopen jaren op diverse locaties ervaring opgedaan, maar gebruik van effluent als ruwwaterbron was nog relatief onbekend. Op ambtelijk niveau werd contact gezocht met Velt & Vecht, dat positief reageerde en de mogelijkheid zag om via het project kennis te maken met membraanfiltratie. De meerwaarde om samen te werken lag daarmee in eerste instantie in kennisontwikkeling op technologisch gebied. De voorbereiding begint met afspraken maken over de locatie, verdeling van de kosten en bepalen van de gewenste resultaten en hoe daarmee om te gaan. Vanuit het waterschap bestond bijvoorbeeld veel interesse naar de mate van verwijdering van microverontreinigingen, terwijl WMD nieuwsgierig was naar

Ir. K.-J. Hoogsteen, directeur Waterleidingmaatschappij Drenthe (r), en ing. W. Wolthuis, dijkgraaf Waterschap Velt & Vecht (l), sloten op 24 april j.l. op symbolische wijze de samenwerking in de waterketen.

de technische haalbaarheid van de toepassing. Een ander verschil was de manier waarop beide organisaties gewend zijn om te gaan met de onderzoeksresultaten. Vanuit het waterleidingbedrijf is de informatie in eerste instantie bedoeld voor eigen gebruik, terwijl het waterschap gewend is nieuwe inzichten direct openbaar te maken. Door het gezamenlijk uitvoeren van de proef namen beide partijen kennis van elkaars specialiteiten en zijn we elkaar beter gaan begrijpen.

Over samenwerking in het project voor het Noorder Dierenpark in Emmen is al in 1999 gesproken. Dat leidde toen tot niets. Medio 2001 werd op het bestuurlijke niveau opnieuw samenwerking tussen WMD en Velt & Vecht overwogen voor dit specifieke project. Daarop zijn in een aantal bedrijfsplannen, variërend van technisch tot strategisch, de verschillende aspecten van de Waterfabriek en de mogelijke samenwerking uitgewerkt. Aan dit proces hebben technische, juridische en financiële medewerkers gewerkt, waarbij onder andere is onderzocht hoe geconstateerde risico's beheersbaar gemaakt konden worden. Aspecten die daarbij aan de orde komen zijn onder andere:

- de eigendomssituatie 'Wie is eigenaar en investeert?'
- de exploitatie van de waterbehandelingsinstallatie 'Wie doet wat en hoe de kosten en opbrengsten te verdelen?'
- PR/voorlichting 'Welke boodschap wil je overbrengen en aan wie?'.

Wat de eigendomssituatie betreft is de waterfabriek gefinancierd en gerealiseerd door WMD, die daarmee eigenaar is. Eventuele herinvesteringen zijn ook voor rekening van de eigenaar. Ingewikkelder bleek het tweede punt, de exploitatie. De opbrengsten van de waterfabriek kunnen aan verschillende zaken gerelateerd worden, namelijk aantal bezoekers, hoeveelheid ingenomen afvalwater en hoeveelheid geleverd proceswater. De aannames over deze zaken leverden de nodige stof voor discussie. Uiteindelijk is afgesproken dat het praktischer is dat Waterschap Velt & Vecht jaarlijks een vast bedrag bijdraagt aan de exploitatie. Op die manier zijn de financiële risico's voor het waterschap ook beheersbaar gemaakt en weten beide partijen waar ze aan toe zijn.

Wat het derde aspect betreft, PR en voorlichting, biedt dit project een unieke gelegenheid om de samenwerking in de waterketen aan het brede publiek te presenteren. De Waterfabriek is als attractie in de uitbreiding van het Noorder Dierenpark opgenomen en staat in verbinding met het waterpaviljoen Wallanganda, een multimedia-attractie met het thema water en leven. Een onderdeel daarvan is een presentatie van de kleine kringloop van water, drinkwaterproductie en distributie, inzameling van afvalwater via riolering en verwerking van afvalwater op de rioolwaterzuivering. Deze presentatie van Velt & Vecht en WMD gezamenlijk is direct gekoppeld aan de Waterfabriek die open is voor het publiek om een kringloop in de praktijk te kunnen bekijken. Naast voorlichting aan het brede publiek zijn er bepaalde doelgroepen waaraan beide partijen aandacht willen geven. Hiervoor is een gezamenlijke communicatiestrategie ontwikkeld. Bij de uitwerking bleek dat het voor zowel WMD als Velt & Vecht belangrijk is het technologische concept te presenteren aan andere partijen die met water te maken hebben, zoals de eigen bedrijfstak, industrie en kennisinstituten.

De samenwerking in de Waterfabriek ligt op het raakvlak van technologie. Waar WMD de nodige ervaring heeft met membraanfiltratie, richt de specialistische kennis van Velt & Vecht zich op de afvalwaterbehandeling. Deze verschillende kennis- en ervaringsgebieden moeten samen leiden tot een optimale bedrijfsvoering van de Waterfabriek. Sinds de opstart afgelopen januari worden verschillende medewerkers van beide partijen bij het project betrokken, onder andere technologen en productiepersoneel. In de voorbereiding zijn bijeenkomsten gehouden, waarbij aandacht aan de waterbehandelingsinstallatie is besteed. Belangrijk daarbij was naast informatieoverdracht de kennismaking tussen de mensen onderling. Per slot van rekening begint samenwerking tussen organisaties bij samenwerken tussen mensen en dat heeft zich op verschillende niveaus in de organisatie voorgedaan van hoog tot laag.

Concreet betekent dit voor de samenwerking in de exploitatie dat:

- de opstart door beide partijen wordt uitgevoerd en begeleid;
- de bedrijfsvoering wordt uitgevoerd door productiepersoneel van WMD en Velt & Vecht inclusief storings- en wachtdienst;
- de bedrijfsvoering wordt begeleid door technologen van WMD en Velt & Vecht;
- onderzocht wordt of het slib verwerkt kan worden in het slibbedrijf van Velt & Vecht.

Verder werken de partijen samen aan de inrichting van de presentatie over de kleine kringloop in het waterpaviljoen Wallanganda.

Dat een installatie voor de productie van drinkwater wezenlijk verschilt van een instal-

latie voor de zuivering van afvalwater, bleek al bij de eerste bijeenkomsten van het productiepersoneel. De machinisten van de waterleidingmaatschappij zijn nu ingeënt tegen infectieziekten (DKTP en tyfus). Dit is bij het waterschap sinds jaar en dag gebruikelijk. Ook een veel gehoorde vraag was 'Waarom heb je dat zo opgelost? Wij doen dat zus en zo.' Uit dergelijke vragen blijken ook de verschillende benaderingen. Door open te staan voor deze verschillen en daarbij een open houding aan te nemen gaat men elkaar begrijpen en kan men daar van leren.

Samenwerking met Noorder Dierenpark

De samenwerking tussen Waterleidingmaatschappij Drenthe en Waterschap Velt & Vecht richt zich op de exploitatie van de Waterfabriek en de communicatie daarover. Minstens zo belangrijk is de samenwerking tussen Noorder Dierenpark en WMD/Velt & Vecht. Uiteindelijk is het park de klant die zijn utility water heeft uitbesteedt aan Waterleidingmaatschappij Drenthe, die in de exploitatie daarvan samenwerkt met Waterschap Velt & Vecht. Acties van het Noorder Dierenpark hebben direct gevolgen voor de Waterfabriek, zoals het gebruik van chemicaliën in de dierenbassins. Daarom is vanaf de ontwerpfase met de dierentuin samengewerkt om de verschillende eisen aan de waterkwaliteit vast te stellen en om te zorgen dat in de beheersfase de waterkwaliteit aan de verwachtingen voldoet, zowel van het afvalwater uit het park als van het proceswater naar het park. Naast aandacht voor samenwerking in de dagelijkse bedrijfsvoering is communicatie een belangrijk aandachtspunt. Om iedere partij tot zijn recht te laten komen in het project is het belangrijk dat de drie partijen elkaars rollen kennen en begrijpen. In de verschillende overleggen participeren, afhankelijk van het onderwerp, medewerkers uit de drie organisaties.

Tot slot

In de praktijk bestaat de wil om samenwerking in de waterketen goed te definiëren[1]. Om vervolgens de samenwerking te realiseren moeten over het algemeen veel drempels genomen worden. De verschillende structuren en culturen van de partijen in de waterketen vormen daarbij een extra drempel. Het aanloopje dat Waterschap Velt & Vecht en Waterleidingmaatschappij Drenthe namen door gezamenlijk een proefproject uit te voeren, vormt daarbij een goede oefening, omdat de risico's minimaal zijn en men ondertussen de gelegenheid krijgt aan elkaar te wennen. Belangrijk daarbij is een constructieve houding met begrip voor elkaars uitgangspunten met als resultaat een verdergaande samenwerking in de Waterfabriek.

De meerwaarde van de samenwerking in de Waterfabriek ligt in eerste instantie op het raakvlak van technologie. Op projectniveau is de waterketen nu gesloten. Dit project kan vervolgens als vliegwiel gaan werken om de samenwerking uit te bouwen. In de praktijk is intussen al gebleken dat de contacten, gelegd in het project rondom de Waterfabriek, ook gebruikt worden om naar andere werkvelden te kijken. Een goed voorbeeld daarvan vormt de ruimtelijke ordening, een onderwerp dat zich bij uitstek leent voor samenwerking om integrale oplossingen te kunnen realiseren. Daarom is belangrijk om op alle niveaus over de verschillende werkvelden contacten te leggen, waarbij in het eerste project een aantal vooroordelen zijn weggenomen, maar communicatie onderling is zeer belangrijk om elkaar in de toekomst nog beter te begrijpen. In het proces is duidelijke gebleken dat samenwerking afhankelijk is van mensen. Wanneer deze goed op gang is gekomen, kan deze worden verankerd in vaste structuren om de continuïteit van de samenwerking te borgen. Welke vorm daarvoor wordt gekozen is afhankelijk van de betrokken partijen. Sterk punt van de samenwerking in de waterketen is dat daarnaast in de uiteindelijke organisatie het regionale karakter wordt behouden, dat belangrijk is voor de verschillende diensten in de waterketen. Een aspect dat in de toekomst nog belangrijker wordt, als oplossingen voor de behandeling van het water steeds meer lokaal worden gerealiseerd zoals in de industrie. Waterschap Velt & Vecht en Waterleidingmaatschappij Drenthe hebben een basis gelegd.

Het volgende project heeft zich al aangediend: het sluiten van de waterketen in een woonwijk. De gemeente sluit als derde schakel de waterketen. Met de gemeente als derde schakel daarbij is de keten en de samenwerking compleet. ¶

LITERATUUR

1) *Kiwa (1998). Optimalisatie van de waterketen. KOA 98.067. Rapport uitgebracht in samenwerking met Rioned.*